

9

[Redacted]

Nr. 1803412/01

Aan : de voorzitter en leden van het Comité voor Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Van : het Hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst

Betreft : veranderend dreigingsbeeld islamistisch terrorisme

Recente ontwikkelingen op het terrein van het islamistisch terrorisme geven mij aanleiding u deelgenoot te maken van een zorgwekkende tendens die kan worden waargenomen in het dreigingsbeeld. Het islamistisch terrorisme had voor West-Europa lange tijd hoofdzakelijk een exogeen karakter, met een dreiging die voornamelijk van buiten kwam en ook naar buiten gericht was. In toenemende mate blijkt echter thans ook sprake te zijn van radicalisering binnen kleine delen van de Europese moslimgemeenschappen. De identiteitscrisis waarin sommige hier opgroeiende moslimjongeren zich bevinden, blijkt sommigen kwetsbaar te maken voor radicaal-islamitische opvattingen en rekrutering voor de jihad. Deze ontwikkeling in het dreigingsbeeld is beschreven in bijgevoegde notitie, die een eerste aanzet vormt voor een inleidend hoofdstuk in het Jaarverslag van mijn dienst over 2001. De gesignaleerde trend is niet uniek voor Nederland, maar wordt ook onderkend door andere Europese diensten.

[Redacted]

15 februari 2002

[Redacted]

Bijlage 1 bij notitie nr. 1803412/01

Islamistisch terrorisme en het Westen: lange termijnontwikkelingen in het dreigingsbeeld

Reeds lange tijd wordt de gewelddadige politieke islam vrij algemeen gezien als één van de belangrijkste bedreigingen van de internationale veiligheid. Dat betekent niet dat aard en omvang van deze dreiging constant blijven; beide zijn voortdurend aan verandering onderhevig. Terugkijkend op de afgelopen decennia en voortbouwend op het in de notitie *Terrorisme in de 21e eeuw; dreigingsbeeld en positionering van de BVD* (april 2001) geschetste beeld, kunnen ruwweg drie fasen worden onderscheiden in de directe dreiging voor het Westen - waaronder Nederland.

De eerste fase omvat de periode tot het eind van de jaren '80. Tot die tijd ging de dreiging voor het Westen vrijwel uitsluitend uit van nationaal-georiënteerde radicaal-islamitische groeperingen, al dan niet gesteund door een islamitische staat als bijvoorbeeld Iran. Het betrof dan groeperingen als de Egyptische Islamitische Jihad (EIJ) en de Egyptische Al Jama'a al-Islamiyya (AJAI). Dergelijke groeperingen richtten zich vrijwel geheel op het verwezenlijken van een islamitische staat in hun land van herkomst. De terroristische aanslagen die deze groeperingen pleegden vonden dan ook merendeels in het land van herkomst plaats. Sinds het einde van de jaren '80 zijn nog diverse andere nationaal georiënteerde, gewelddadige politiek-islamitische groeperingen opgericht, zoals bijvoorbeeld de Algerijnse Groupe Islamique Armé (GIA) en de Algerijnse Groupe Salafiste pour Predication et le Combat (GSPC). Op den duur zijn deze nationaal georiënteerde groeperingen meer gaan samenwerken met radicaal-islamitische personen en netwerken uit andere landen (waaronder de Al Qaeda organisatie van Usama Bin Laden) en richtten zij zich niet alleen meer tegen het regime in hun herkomstland, maar ook tegen het Westen en Israël. Deze nieuwe groeperingen vormen daarmee tot op de dag van vandaag een grotere bedreiging voor het Westen dan de oudere nationaal georiënteerde groeperingen dit deden tot het eind van de jaren '80.

De tweede fase brak aan het eind van de jaren '80 aan, nadat mujahedeën (islamitische strijders) in 1989 het Sovjet-leger uit Afghanistan wisten te verdrijven. Vrij snel na de inval van de Russen in Afghanistan, tien jaar eerder, stroomden moslims uit verschillende (veelal Arabische) landen naar dit land om deel te nemen aan het verzet. Deze samenkomst en gezamenlijke strijd van radicale moslims van verschillende nationaliteit is van cruciale betekenis geweest voor het ontstaan van een internationaal georiënteerde gewelddadige politieke islam. Deze op ideologie en gemeenschappelijke (oorlogs)ervaringen gebaseerde verbondenheid, die tussen 1979 en 1989 in Afghanistan en Pakistan is gegroeid tussen mujahedeën uit verschillende landen, is blijven bestaan ook nadat veel van deze zogeheten "Afghanistan-veteranen" na 1989 weer uit de regio vertrokken. Zij keerden terug naar hun herkomstland, namen deel aan nieuwe strijdonelen in bijvoorbeeld Bosnië en Tsjetsjenië of vroegen asiel aan in het Westen. Deze islamitische strijders vormen sindsdien een diffuus netwerk van internationaal georiënteerde radicale moslims en blijken vaak bereid in meer of mindere mate ondersteuning te verlenen aan of soms zelfs te participeren in politiek-islamitisch geïnspireerde geweldsactiviteiten. Veel meer dan leden van nationaal georiënteerde gewelddadige politiek-islamitische groeperingen, streven deze internationaal georiënteerde mujahedeën naar een herovering van de heilige plaatsen van het islamitische geloof en de vestiging van een wereldkalifaat, dat het gehele gebied dient te beslaan waar ooit de islam heeft 'geheerst'. Hun geweldsactiviteiten zijn dan ook vooral gericht tegen Israël en de macht en de cultuur van het gehele - in hun ogen imperialistische - Westen, waarvoor zij de machtsdominantie van de VS in het Midden-Oosten, zeker sinds de Golfoorlog in 1991, symbool vinden staan.

Bijlage 1 bij notitie nr. 1803412/01

De internationaal georiënteerde islamitische strijders die zich vanaf het eind van de jaren '80 in West-Europa wisten te vestigen namen daar de eerste jaren een zeer geïsoleerde positie in. Zij vonden vrijwel geen aansluiting bij leden en organisaties van de gevestigde islamitische gemeenschappen. De dreiging voor West-Europa die in deze periode uitging van deze voormalige islamitische strijders, lag hoofdzakelijk in de logistieke, financiële of materiële ondersteuning die zij verleenden (of trachten te verlenen) aan geweldsactiviteiten van radicale moslims elders in de wereld. Voor de terroristische aanslagen die in die periode door politiek-islamitische groeperingen in West-Europa werden gepleegd, waren vooral leden van eerdergenoemde nationaal georiënteerde politiek-islamitische groeperingen verantwoordelijk. Een voorbeeld daarvan vormt de Algerijnse Groupe Islamique Armé (GIA); leden van de GIA pleegden midden jaren '90 verschillende aanslagen in Frankrijk, dat door hen geassocieerd werd met het Algerijnse regime.

Van een derde fase is sprake sinds de tweede helft van de jaren '90. Deze fase kenmerkt zich in de eerste plaats door een uitbreiding en professionalisering van het internationale diffuse netwerk van islamitische strijders. Ook na 1989 hebben verscheidene tienduizenden moslims een militaire training gevolgd in Afghanistan. Na deze training verspreidden zij zich over diverse landen, ook in West-Europa. Deze nieuwe generatie mujahedeën werd eveneens opgenomen in het diffuse internationale netwerk. Ondersteuningsactiviteiten die door personen in dit netwerk worden ontplooid zijn de afgelopen jaren geprofessionaliseerd en in omvang toegenomen. Zo hebben zij de beschikking over hoogwaardige communicatiemiddelen en worden vele 'broeders' gesteund, onder andere door hen te voorzien van vervalste persoonsdocumenten, zodat zij zich (illegaal) kunnen verplaatsen. In de tweede plaats raken de voormalige islamitische strijders die zich reeds enige jaren tevoren in West-Europa hadden gevestigd geleidelijk uit hun isolement. Niet alleen vestigen zich - al dan niet illegaal - steeds meer radicale geestverwanten in deze samenlevingen, zij bouwen tevens contacten op met het zeer orthodoxe of zelfs radicale smaldeel van de gevestigde islamitische gemeenschappen. Al gevolg daarvan kon ondermeer de fondsenwerving in West-Europa voor de ondersteuning van de islamitische - terroristische en andersoortige - strijd in de wereld in omvang toenemen.

Gesteld kan worden dat de Al Qaeda organisatie van Usama Bin Laden gedurende de jaren '90 zowel een centrale rol heeft gespeeld in het verschaffen van militaire trainingen aan moslims, als in het faciliteren en aansturen van terroristische activiteiten door personen die deel uitmaken van het internationale netwerk van mujahedeën. De Al Qaeda organisatie is daarnaast ondersteuning gaan verlenen - en zelfs activiteiten aan gaan sturen - van veel van de reeds langer bestaande nationaal georiënteerde gewelddadige politiek-islamitische groeperingen.

De doelstellingen die in deze fase door de 'leden' van dit diffuse netwerk worden nagestreefd verschillen niet wezenlijk van die in de tweede fase. De dreiging die in de derde fase voor het Westen uitgaat van gewelddadige politiek-islamitische groeperingen en netwerken beperkt zich echter niet meer tot de mogelijkheid dat vanuit het Westen ondersteuning wordt verleend aan gewapende strijd en terrorisme buiten West-Europa. Als gevolg van het feit dat de in het Westen gevestigde islamitische strijders zich minder in een maatschappelijk isolement bevinden, zijn zij ook beter in staat om een radicaliserende invloed uit te oefenen op met name jonge leden van de in deze samenlevingen gevestigde moslimgemeenschappen. In enkele gevallen zijn zij in staat gebleken jongeren die zijn opgegroeid in een westerse omgeving te rekruteren voor de islamitische strijd. De meest pregnante illustratie daarvan is geleverd met de aanslagen in de VS op 11 september 2001. Van huis uit niet radicaal-

Bijlage 1 bij notitie nr. 1803412/01

islamitische mannen werden in West-Europa (in dit geval Duitsland) geradicaliseerd en gerekruteerd om uit politiek-islamitische motieven een terroristische aanslag in en tegen het Westen (in dit geval de VS) te plegen. De aanslagen in de VS staan wat dat betreft niet op zichzelf. Ook bij andere (pogingen tot) aanslagen die de afgelopen jaren in het Westen zijn ondernomen, waren verschillende personen betrokken die reeds vele jaren in het Westen verbleven en pas gedurende hun verblijf in het Westen een proces van politiek-islamitische radicalisering hebben doorgemaakt.

Geconstateerd kan worden dat de integratiebelemmerende tendens binnen sommige moslimgemeenschappen in Nederland raakvlakken begint te vertonen met geweldsactiviteiten van terroristische aard door politiek-islamitische groeperingen en netwerken. De sterke afkeuring of zelfs afwijzing van de Nederlandse samenleving (vanuit persoonlijke, maatschappelijke of religieuze overwegingen) door sommige leden van gevestigde moslimgemeenschappen in Nederland, blijkt een vooralsnog kleine groep hier verblijvende moslims ontvankelijk te maken voor rekrutering ten behoeve van ondersteuning of zelfs participatie in politiek-islamitisch geïnspireerde geweldsactiviteiten.

Concluderend kan gesteld worden dat de dreiging van gewelddadige politiek-islamitische personen en groeperingen die de afgelopen decennia is uitgegaan naar het Westen is toegenomen. Zeer zorgelijk is daarbij het gegeven dat de sympathie voor en de ondersteuning van de gewelddadige politieke islam de afgelopen jaren ook onder leden van de gevestigde islamitische gemeenschappen is gegroeid, zij het dat dit nog steeds een kleine minderheid van de in Nederland gevestigde moslims betreft. Mede uit democratisch rechtsordelijk oogpunt is de grootst mogelijke aandacht voor deze trend echter noodzakelijk.

Leidschendam, 15 februari 2002